

45-боб. Айрим солиқ тўловчилар ва операциялар турлари бўйича солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

318-модда. Нотижорат ташкилотларининг солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Ушбу Кодекснинг [58-моддасида](#) кўрсатилган шартларга риоя этилган тақдирда нотижорат ташкилотининг қуйидаги даромадларига солиқ солинмайди:

1) нотижорат ташкилотларининг таъминоти ва ушбу Кодекснинг [48-моддасида](#) кўрсатилган устав фаолиятини амалга ошириши учун мақсадли тушумлар;

2) курсдаги ижобий фарқ суммасининг курсдаги салбий фарқ суммасидан ортиқ қисми;

3) аҳолининг диний мақсадда фойдаланиши учун мўлжалланган товарларни реализация қилишдан олинган даромад.

Нотижорат ташкилотларининг ушбу модданинг [биринчи қисмида](#) кўрсатилмаган даромадларига умумий белгиланган тартибда солиқ солинади.

Нотижорат ташкилотининг ушбу Кодекснинг [44-бобига](#) мувофиқ харажатлар жумласига киритилиши лозим бўлган чиқимлари қуйидаги усулларнинг бири орқали аниқланади:

1) ушбу модданинг [биринчи қисмида](#) кўрсатилмаган даромадларнинг нотижорат

ташкилотлари даромадларининг умумий суммасидаги улушидан келиб чиққан ҳолда;

2) ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган даромадлар ҳисобидан амалга оширилган харажатларнинг ва бошқа даромадлар ҳисобидан амалга оширилган харажатларнинг алоҳида-алоҳида ҳисобга олинишини назарда тутувчи солиқ ҳисоби маълумотлари асосида.

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳисоб мавжуд бўлмаган ва (ёки) ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган даромадлардан мўлжалланган мақсадда фойдаланилмаган тақдирда (бюджет маблағлари бундан мустасно), солиқ тўловчи томонидан олинган мақсадли маблағлар ушбу солиқ тўловчининг жами даромади таркибига киритилади ва унга умумий белгиланган тартибда солиқ солинади.

Мақсадли фойдаланилмаган бюджет маблағларига нисбатан бюджет тўғрисидаги қонун ҳужжатлари нормалари қўлланилади.

Ушбу модданинг қоидалари фаолиятни ижтимоий соҳада амалга оширувчи нотижорат ташкилотларига нисбатан татбиқ этилмайди.

319-модда. Оддий ширкат (биргаликдаги фаолият шартномаси) доирасида операцияларни амалга оширишда солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Солиқ солиш мақсадларида ушбу Кодекснинг [275-моддасида](#) назарда тутилган тартибда аниқланадиган, оддий ширкатнинг (биргаликдаги фаолият шартномасининг) ишончли шахси оддий ширкат шартномаси (биргаликдаги фаолият шартномаси) доирасида амалга ошириладиган фаолият бўйича солиқ тўловчи деб эътироф этилади.

Ушбу Кодекснинг [275-моддасида](#) назарда тутилган операцияларнинг умумий ҳисобини юритиш, шу жумладан солиқ ҳисоби ва ҳисобга қўйиш тартиби тўғрисидаги қоидалар фойда солиғини ҳисоблаб чиқариш ҳамда тўлашда қўлланилади.

Солиқ бўйича оддий ширкат шартномаси (биргаликдаги фаолият шартномаси) шеригининг (иштирокчисининг) солиқ базасини аниқлашда, унинг томонидан умумий мулкка пулсиз ҳисса сифатида улуш киритилган тақдирда:

1) мол-мулкнинг баҳолаш қиймати ва ушбу мол-мулкнинг қолдиқ қиймати ўртасидаги ижобий фарқ жами даромадга киритилади;

2) салбий фарқ солиқ базасини камайтирмайди.

Ишончли шахс оддий ширкат шартномаси (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномаси) барча шерикларининг (иштирокчиларининг) ушбу оддий

ширкатнинг (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномаси) фаолияти билан боғлиқ бўлган даромадлар ва харажатларнинг алоҳида-алоҳида ҳисобини юритади, бундай фаолият бўйича алоҳида солиқ базасини аниқлайди, солиқни ҳисоблаб чиқаради ва тўлайди. Бунда ушбу шахс мазкур солиқ суммасига нисбатан ушбу Кодексда белгиланган солиқ тўловчининг барча ҳуқуқларига эга бўлади ва мажбуриятларини ўз зиммасига олади.

Ишончли шахс фойда солиғи бўйича солиқ имтиёзларини ва (ёки) пасайтирилган солиқ ставкаларини қўллашга ҳақли эмас.

Биргаликдаги фаолият натижасида олинган даромад биргаликдаги фаолият шериклари (иштирокчилари) ўртасида ҳар бир шерик (иштирокчи) ҳиссасининг улуши асосида ёки оддий ширкат шартномасининг (биргаликдаги фаолият шартномаси) шартларига мувофиқ тақсимланади. Мазкур даромад ҳар бир шерикда (иштирокчида) дивидендга тенглаштирилади ва унга ушбу Кодексга мувофиқ солиқ солинади.

320-модда. Курсдаги фарқларга солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Баланснинг валюта моддаларини қайта баҳолашда, шунингдек чет эл валютасида операцияларни амалга ошириш чоғида юзага келадиган курсдаги ижобий (салбий) фарқ бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун

ҳужжатларига мувофиқ жами даромадлар (харажатлар) таркибига киритилади.

321-модда. Захираларни баҳолаш усуларини ўзгартириш натижасига солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Захираларни баҳолашнинг солиқ тўловчи томонидан олдинги солиқ даврида қўлланилган усулидан бошқа усулига ўтилган тақдирда, солиқ тўловчининг жами даромади (харажати) баҳолашнинг янги усулини қўллаш натижасида юзага келган ижобий фарқ суммасига кўпайтирилиши ва салбий фарқ суммасига камайтирилиши лозим.

Захираларни ҳисоблашнинг бошқа усулига ўтиш солиқ тўловчи томонидан солиқ даври бошидан эътиборан амалга оширилади.

322-модда. Ишончли бошқарувда солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Ишончли бошқарув шартномаси бўйича берилган мол-мулк, ушбу бўлим мақсадларида, ишончли бошқарувчининг даромади деб эътироф этилмайди.

Ишончли бошқарув шартномасига мувофиқ ишончли бошқарувчи томонидан олинадиган пул мукофоти унинг даромади деб эътироф этилади ва унга ушбу Кодексда белгиланган тартибда солиқ солинади.

Агар ишончли бошқарув шартномасида ишончли бошқарувни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган харажатларнинг ўрнини ишончли бошқарув муассиси ёки бошқа шахс томонидан қоплаш назарда тутилмаган бўлса, мазкур харажатлар ишончли бошқарувчининг харажатлари деб эътироф этилади.

Ишончли бошқарувчи мол-мулкни ишончли бошқаришга доир даромадларни ва харажатларни ҳар ойда ўсиб боровчи якун билан аниқлаши ҳамда муассисга ва (ёки) ишончли бошқарувнинг бошқа наф олувчисига олинган даромадлар ҳамда харажатлар тўғрисидаги маълумотларни ушбу бўлимга мувофиқ солиқ базасини аниқлаш чоғида бу даромадлар ва харажатларни мазкур шахслар томонидан ҳисобга олиш учун тақдим этиши шарт.

Қимматли қоғозларни ва муддатли битимларнинг молиявий воситаларини ишончли бошқариш чоғида ишончли бошқарувчи даромадлар ҳамда харажатларни ушбу Кодекснинг [327 — 329-моддаларида](#) назарда тутилган тартибда аниқлайди.

Агар ишончли бошқарув шартномаси шартларига кўра, ишончли бошқарув муассиси ягона наф олувчи бўлса, бундай муассиснинг солиқ базасини аниқлаш қуйидаги хусусиятлар инобатга олинган ҳолда амалга оширилади:

- 1) ишончли бошқарув шартномасини амалга ошириш билан боғлиқ даромадлар ва харажатлар (шу жумладан мол-мулк амортизацияси ва ишончли

бошқарувчига пул мукофоти тўлаш) олинган даромадларнинг ҳамда амалга оширилган харажатларнинг турига қараб, ушбу бўлимда белгиланган тартибда ишончли бошқарув муассисининг даромадлари ва харажатлари таркибига киритилади;

2) қимматли қоғозларга доир операциялар ва муддатли битимларнинг молиявий воситаларига оид операциялар (ишончли бошқарувчига пул мукофоти тўлаш бундан мустасно) бўйича даромадлар (харажатлар) ишончли бошқарув муассисининг қимматли қоғозларга ва муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича даромадлари (харажатлари) таркибига ҳамда бундай операциялар учун ушбу бўлимда белгиланган тартибда тегишли тоифага киритилади.

Агар ишончли бошқарув шартномаси шартларига кўра ишончли бошқарув муассиси наф олувчи бўлмаса ёхуд биттадан ортиқ наф олувчи аниқланса, бундай шартнома иштирокчиларининг солиқ базасини белгилаш қуйидаги хусусиятлар инобатга олинган ҳолда амалга оширилади:

1) ишончли бошқарув шартномаси бўйича наф олувчининг даромадлари унинг даромадлари таркибига олинган даромад турига боғлиқ равишда киритилади ва белгиланган тартибда солиққа тортилиши лозим;

2) ишончли бошқарув шартномасини амалга ошириш билан боғлиқ бўлган харажатлар (ишончли бошқарувчининг пул мукофотидан ташқари, агар бу

ҳолат мазкур шартномада пул мукофотини тўлаш ушбу шартномани бажариш доирасида олинган даромадларни камайтириш ҳисобидан бўлмаслиги назарда тутилган бўлса) солиқ солиш мақсадларида наф олувчининг харажатлари таркибида ҳисобга олинади. Бунда ишончли бошқарувчига ҳақиқатан пул мукофоти тўлаш харажатлари (ишончли бошқарувчининг пул мукофотидан ташқари, агар бу ҳолат мазкур шартномада пул мукофотини тўлаш ушбу шартномани бажариш доирасида олинган даромадларни камайтириш ҳисобидан амалга ошириш назарда тутилган бўлса) алоҳида ҳисобга олинади ва ишончли бошқарувчи муассисининг харажатлари таркибидаги харажатлар сифатида эътироф этилади;

3) ишончли бошқарув шартномаси бўйича бир нечта наф олувчи мавжуд бўлган тақдирда, ушбу қисмга мувофиқ даромадлар ва харажатлар уларда ўзларига тегишли бўлган улушга мутаносиб равишда ҳисобга олинади.

Ишончли бошқарув шартномаси амалда бўлган даврда кўрилган зарарлар ишончли бошқарув муассисининг ёки наф олувчининг солиқ бўйича солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинмайди. Бундай зарарлар ушбу ишончли бошқарувдан олинадиган келгуси даромадларга ушбу бўлимда белгиланган тартибда ўтказилади.

Ишончли бошқарув шартномасини тугатиш чоғида ишончли бошқарувдан кўрилган зарарлар ишончли

бошқарув муассисининг ёки наф олувчининг солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинмайди ва келгуси даврга ўтказилмайди.

Ишончли бошқарув шартномаси тугатилган тақдирда, ишончли бошқарувга берилган мол-мулк, мазкур шартнома шартларига кўра, ишончли бошқарув муассисига қайтарилиши ёхуд бошқа шахсга ўтказилиши мумкин.

Мол-мулк қайтарилган тақдирда ишончли бошқарув муассисида, ишончли бошқарувга берилган мол-мулкнинг ишончли бошқарув шартномаси кучга кирган пайтдаги қиймати ва ушбу шартномани тугатиш пайтидаги қиймати ўртасидаги ижобий (салбий) фарқ юзага келишидан ёки келмаслигидан қатъи назар, даромад (зарар) юзага келмайди.

Мол-мулкни бошқа шахсга ўтказишда ушбу шахсда у олган мол-мулкнинг қиймати миқдоридаги даромад юзага келади.

Ишончли бошқарувчи ишончли бошқарув шартномасини бажариш билан боғлиқ даромадлар ва харажатлар бўйича ҳамда ишончли бошқаришдан пул мукофоти тарзида олган даромадлари бўйича, ҳар бир ишончли бошқарув шартномаси кесимида алоҳида-алоҳида ҳисоб юритиши шарт.

Муассиснинг ёки наф олувчининг, шунингдек ишончли бошқарув шартномаси бўйича ишончли бошқарувчининг даромадлари ҳар бир ҳисобот (солиқ)

даврида, бундай шартномада ишончли бошқарув шартномасининг амал қилиш муддатида ҳисоб-китобларни амалга ошириш назарда тутилганлигидан ёки тутилмаганлигидан қатъи назар, шакллантирилади.

Агар ишончли бошқарувнинг муассиси ёки наф олувчиси юридик шахс бўлса, ишончли бошқарувчи ишончли бошқарув шартномасини амалга ошириш (шу жумладан амортизация чегирмаларини ҳисоблаб чиқариш) билан боғлиқ даромадларни ва харажатларни ишончли бошқарувнинг муассиси ёки наф олувчиси бўлган юридик шахснинг солиқ солиш мақсадида ҳисоб сиёсатидан келиб чиққан ҳолда аниқлаши шарт. Бунда ишончли бошқарувчи ишончли бошқарувнинг ушбу муассисига солиқ базасини аниқлаш учун зарур бўлган барча бирламчи ҳужжатларни тақдим этиши шарт.

Ушбу модданинг (бундан ушбу модданинг [иккинчи](#) ва [учинчи қисмлари](#) мустасно), шунингдек ушбу Кодекс 336-моддаси [иккинчи қисмининг](#) қоидалари алоҳида мол-мулк мажмуи — пай инвестиция фондини ташкил этувчи мол-мулкни бошқарувчи компанияга ва ишончли бошқарув шартномаси иштирокчиларига (муассисларига) нисбатан татбиқ этилмайди.

323-модда. Корхонани мол-мулк мажмуи сифатида сотиб олишда даромадларни ва харажатларни эътироф этишнинг ўзига хос хусусиятлари

Ушбу бўлим мақсадида корхонани мол-мулк мажмуи сифатида сотиб олиш нархи ва корхонанинг

мол-мулк комплекси сифатидаги соф активларининг қиймати (мажбуриятлар чегириб ташланган ҳолдаги активлар) ўртасидаги фарқ ушбу моддада белгиланган тартибда солиқ тўловчининг харажати (даромади) деб эътироф этилади. Мазкур фарқ топшириш далолатномаси асосида нархга устама (ижобий фарқ бўлганда) ёки нархдан сийлов бериш (салбий фарқ бўлганда) тарзида аниқланади.

Корхона ким ошди савдоларида хусусийлаштириш тартибида ёки танлов бўйича мол-мулк мажмуи сифатида сотиб олинган тақдирда, харидор томонидан тўланадиган устама (олинадиган чегирма) миқдори харид нархи ва корхонанинг мол-мулк мажмуи сифатидаги баҳолаш (бошланғич) қиймати ўртасидаги фарқ сифатида аниқланади.

Харидор томонидан тўланадиган устаманинг (олинаётган чегирманинг) суммаси солиқ солиш мақсадида қуйидаги тартибда ҳисобга олинади:

1) мол-мулк мажмуи сифатидаги корхона харидори томонидан тўланадиган устама харидорнинг мол-мулк мажмуи сифатидаги корхонага бўлган мулк ҳуқуқи давлат рўйхатидан ўтказилган ойдан кейинги ойдан эътиборан беш йил мобайнида бир меъёردа унинг харажатлари деб эътироф этилади;

2) мол-мулк мажмуи сифатидаги корхонанинг харидори томонидан олинадиган сийлов харидорнинг мол-мулк мажмуи сифатидаги корхонага бўлган мулк ҳуқуқининг ўтишини давлат рўйхатидан ўтказиш

амалга оширилган ойдаги даромади деб эътироф этилади.

Сотувчининг корхонани мол-мулк мажмуи сифатида реализация қилишдан кўрган зарари ушбу Кодекснинг [46-бобида](#) белгиланган тартибда солиқ солиш мақсадларида сотувчи томонидан ҳисобга олинади.

324-модда. Қимматли қоғозларга доир РЕПО операциялари бўйича солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Ушбу Кодекснинг [52-моддасида](#) назарда тутилган тартибда амалга ошириладиган қимматли қоғозларга доир РЕПО операциялари иштирокчиларига солиқ солиш ушбу моддада белгиланган ўзига хос хусусиятлар инобатга олинган ҳолда амалга оширилади.

Ушбу модданинг қоидалари тегишли фуқаролик-ҳуқуқий шартномалари асосида воситачилар, ишончли вакиллар, агентлар, ишончли бошқарувчилар томонидан солиқ тўловчи ҳисобидан амалга оширилган солиқ тўловчининг РЕПО операцияларига нисбатан ҳам қўлланилади.

РЕПОнинг биринчи қисми бўйича ва РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича қимматли қоғозларни реализация қилиш чоғида солиқ солиш мақсадларида молиявий натижа аниқланмайди.

Солиқ тўловчи ўзи қабул қилган солиқ сиёсатига мувофиқ солиқ солиш мақсадларида РЕПО операцияси бўйича чиқиб кетаётган (қайтарилаётган) қимматли қоғозларни ҳисобга олиш тартибини мустақил равишда белгилайди.

Ушбу Кодекс мақсадларида РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчи учун РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича сотиб олиш нархи ва РЕПОнинг биринчи қисми бўйича реализация қилиш нархи ўртасидаги фарқ деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) харажатлар таркибига киритиладиган жалб этилган маблағлар бўйича фоизлар тўлашга доир харажатлар ўртасидаги фарқ, агар бундай фарқ ижобий бўлса;

2) даромадлар таркибига киритиладиган, қимматли қоғозлар орқали берилган қарз бўйича фоизлар тарзидаги даромадлар ўртасидаги фарқ, агар бундай фарқ салбий бўлса.

Ушбу Кодекс мақсадларида РЕПОнинг биринчи қисми бўйича харидор учун РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича реализация қилиш нархи ва РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотиб олиш нархи ўртасидаги фарқ деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) даромадлар таркибига киритиладиган, жойлаштирилган маблағлар бўйича фоизлар тарзидаги даромадлар ўртасидаги фарқ, агар бундай фарқ ижобий бўлса.

2) харажатлар таркибига киритиладиган, қимматли қоғозлар орқали олинган қарз бўйича фоизлар тарзидаги харажатлар ўртасидаги фарқ, агар бундай фарқ салбий бўлса.

Агар ушбу модданинг бешинчи ва (ёки) олтинчи қисмларида назарда тутилган даромадлар Ўзбекистон Республикасининг норезидентга тўланса ва ушбу даромадлар бу норезидентнинг доимий мауссасаси билан боғлиқ бўлмаса, бундай даромадлар ушбу норезидентнинг Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадлари жумласига киритилади ва унга РЕПОнинг иккинчи қисми бажарилиши санасида тўлов манбаида солиқ солинади.

Ушбу модда мақсадларида РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича иштирокчилар мажбуриятларини ушбу модданинг бешинчи ва олтинчи қисмларида белгиланган ўзига хос хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда бажариш (тугатиш) санаси РЕПО операцияси бўйича даромадларни (харажатларни) эътироф этиш санаси деб ҳисобланади.

РЕПО операцияларини тузиш ва бажариш билан боғлиқ харажатлар умумий тартибда ҳисобга олинади.

Агар РЕПОнинг биринчи ва иккинчи қисмларини бажариш саналари ўртасидаги даврда РЕПОнинг биринчи қисми бўйича харидорда РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчига РЕПО операциясининг объекти бўлган (купонли тўлов, қимматли қоғозларнинг номинал қийматини қисман тўлаш) қимматли қоғозлар

бўйича даромадларни бериш мажбурияти юзага келса, бундай тўловларнинг суммаси даромадларни (харажатларни) ушбу модданинг [бешинчи](#) ва [олтинчи қисмларига](#) мувофиқ белгиланган тартибда ҳисоб-китоб қилиш давомида РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича реализация қилиш (сотиб олиш) нархига киритилади. Мазкур қоида, агар репо шартномасида РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчининг РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича қимматли қоғозларни кейинчалик сотиб олиш чоғида пул маблағларини тўлашга (РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича реализация қилишга (сотиб олиш нархларига) доир мажбуриятларини бундай тўловларни амалга ошириш ўрнига тегишли тўловлар суммасига камайтириш назарда тутилган бўлса, қўлланилади.

Агар репо шартномасига мувофиқ, бундай тўловлар РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича мажбуриятларни аниқлашда ҳисобга олинмаса, бу тўловлар суммалари ушбу модданинг [бешинчи](#) ва [олтинчи қисмларига](#) мувофиқ аниқланадиган даромадларни (харажатларни) ҳисоб-китоб қилишда реализация қилиш (сотиб олиш) нархига киритилмайди.

Агар репо шартномасида РЕПО операцияси объекти бўлган қимматли қоғозларнинг нархи ўзгарган тақдирда, РЕПО иштирокчилари ўртасида РЕПОнинг биринчи ва иккинчи қисмларини бажариш саналари ўртасидаги даврда ҳисоб-китобларни (пул маблағларини ўтказиш ва (ёки) қимматли қоғозларни

ўтказиш) амалга ошириш назарда тутилган бўлса, бундай ўтказмаларнинг суммалари ушбу модданинг [бешинчи](#) ва [олтинчи қисмларига](#) мувофиқ аниқланадиган даромадларни (харажатларни) ҳисоб-китоб қилишда РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича реализация қилиш (сотиб олиш) нархига киритилади. Мазкур қоида, агар репо шартномасида ҳисоб-китобларни амалга оширишда сотувчининг РЕПОнинг биринчи қисми бўйича пул маблағларини тўлашга доир мажбуриятларини РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича қимматли қоғозларни кейинчалик сотиб олишдаги ўтказмалар суммасига камайтириш назарда тутилган бўлса, қўлланилади.

Агар репо шартномасига мувофиқ пул маблағларини ва (ёки) қимматли қоғозларни бундай олиш (ўтказиш) РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича мажбуриятларни аниқлаш чоғида ҳисобга олинмаса, бундай ўтказмаларнинг суммалари ушбу модданинг [бешинчи](#) ва [олтинчи қисмларига](#) мувофиқ аниқланадиган даромадларни (харажатларни) ҳисоб-китоб қилишда РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича реализация қилиш (сотиб олиш) нархига киритилмайди.

Агар РЕПО операцияси норезидент (РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчи) ва Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти бўлган юридик шахс (РЕПОнинг биринчи қисми бўйича харидор) ўртасида амалга оширилган бўлса ва РЕПО операциясининг объекти бўлган акциялар (дивидендлар

олиш ҳуқуқини берувчи депозитар қайдлар) бўйича РЕПОнинг биринчи ва иккинчи қисмларини бажариш саналари ўртасидаги даврда дивидендлар тўланган бўлса (дивидендлар олиш ҳуқуқига эга бўлган шахсларнинг рўйхати тузилади), РЕПОнинг биринчи қисми бўйича харидор дивидендларни тўлаш манбаида қайси дивидендлар бўйича солиқ агенти солиқни ушлаб қолмаган бўлса ёки солиқ мазкур норезидент учун дивидендлар тарзидаги даромадлардан ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммасидан кам суммада ушлаб қолинган бўлса, ўша дивидендлар тарзидаги даромадларга нисбатан солиқ агенти деб эътироф этилади.

Агар репо шартномасида РЕПО операциясининг биринчи қисми бўйича берилган қимматли қоғозларни ушбу Кодекснинг 52-моддаси [тўртинчи қисмига](#) мувофиқ бошқа қимматли қоғозлар билан алмаштириш имконияти назарда тутилган бўлса, бундай алмаштириш чоғида солиқ солиш тартиби ўзгармайди.

Солиқ солиш мақсадларида лозим даражада бажариш чоғида қимматли қоғозларни РЕПОнинг ҳам биринчи, ҳам иккинчи қисми бўйича реализация қилишнинг ҳақиқатдаги нархи, ушбу қимматли қоғозларнинг бозор қийматидан қатъи назар, қўлланилади.

РЕПОнинг иккинчи қисми лозим даражада бажарилмаган тақдирда бундай РЕПО операцияси

бўйича солиқ базаси ушбу операция иштирокчилари томонидан қуйидаги тартибда аниқланади:

1) РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчи РЕПОнинг иккинчи қисми бажарилганлигини солиқ солиш мақсадларида эътироф этади. Бир вақтнинг ўзида у РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича қайтариб сотиб олинмаган қимматли қоғозларнинг РЕПО операциялари бўйича мажбуриятларни репо шартномаси орқали ёки РЕПО операцияси тарафларининг бошқа битими орқали тугатиш мақсадлари учун аниқланадиган нархдан келиб чиққан ҳолда реализация қилинганлигини эътироф этади ва бунда ушбу қимматли қоғозларнинг бозор қийматини ушбу Кодекста белгиланган солиқ солиш мақсадлари учун аниқлашга доир талабларни ҳисобга олади. Қимматли қоғозларни реализация қилишни бундай эътироф этиш шартнома шартларига мувофиқ РЕПОнинг иккинчи қисмини бажариш санасида ёхуд ўзаро ҳисоб-китобларни амалга ошириш доирасида қимматли қоғознинг олди-сотдиси санасида амалга оширилади;

2) РЕПОнинг биринчи қисми бўйича харидор РЕПОнинг иккинчи қисми бажарилганлигини солиқ солиш мақсадларида эътироф этади. Бир вақтнинг ўзида у РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича сотилмаган қимматли қоғозларнинг РЕПО операциялари бўйича мажбуриятларни репо шартномаси орқали ёки РЕПО операцияси тарафларининг бошқа битими орқали

тугатиш мақсадлари учун аниқланадиган нархдан келиб чиққан ҳолда сотиб олинганлигини эътироф этади ва бунда ушбу қимматли қоғозларнинг бозор қийматини ушбу Кодекста белгиланган солиқ солиш мақсадлари учун аниқлашга доир талабларни ҳисобга олади. Қимматли қоғозларни олишни бундай эътироф этиш шартнома шартларига мувофиқ РЕПОнинг иккинчи қисмини бажариш санасида ёхуд ўзаро ҳисоб-китобларни амалга ошириш доирасида қимматли қоғознинг олди-сотдиси санасида амалга оширилади.

Қимматли қоғозлар бўйича қисқа позицияларни очишда солиқ базасини аниқлаш тартибининг ўзига хос хусусиятлари Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан Ўзбекистон Республикасининг қимматли қоғозлар бозорини ривожлантириш бўйича ваколатли органи билан келишилган ҳолда белгиланади.

325-модда. Қимматли қоғозлар қарзига доир операциялар чоғида солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Ушбу Кодекснинг [53-моддасида](#) назарда тутилган тартибда амалга ошириладиган қимматли қоғозларга доир қарз операциялари иштирокчиларига солиқ солиш ушбу моддада белгиланган ўзига хос хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда амалга оширилади.

Қимматли қоғозларни қарзга бериш ва қимматли қоғозларни қарздан қайтариб олиш чоғида солиқ солиш мақсадларида молиявий натижа аниқланмайди, бундан

ушбу моддада белгиланган ҳоллар мустасно. Бунда қарз шартнома бўйича берилган қимматли қоғозларни сотиб олиш харажатлари кредитор томонидан мазкур қимматли қоғозларни ушбу Кодекс қоидаларини ҳисобга олган ҳолда келгусида (қарз қайтарилгандан кейин) реализация қилиш (чиқиб кетиши) чоғида ҳисобга олинади.

Солиқ тўловчилар қимматли қоғозлар қарзи доирасида берилган (олинган) қимматли қоғозлар бўйича алоҳида солиқ ҳисобини юритиши шарт. Қимматли қоғозлар қарзи бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир тақдим этилган (олинган) қарз бўйича юритилади.

Қарз шартномасига кўра, қимматли қоғозлар бўйича тўловлар, агар уларни олишга бўлган ҳуқуқ қарз шартномаси амал қилиши даврида юзага келган бўлса, қарз олувчининг даромадлари деб эътироф этилмайди ва қарз берувчининг даромадларига киритилади.

Фоизли (купонли) даромад кредиторнинг солиқ базасини ушбу бўлимда белгиланган тартибда ҳисоб-китоб қилишда ҳисобга олинади ва қарз олувчининг қарз объекти бўлган қимматли қоғозлар бўйича фоизли (купонли) даромади бўйича солиқ базасини аниқлаш чоғида ҳисобга олинмайди.

Агар қимматли қоғозларга доир қарз шартномаси норезидент (кредитор) ва Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти бўлган юридик шахс (қарз олувчи) ўртасида тузилган бўлса ҳамда қимматли қоғозларга доир қарз шартномасининг амал

қилиш даврида қимматли қоғозлар бўйича фоизли (дисконт) даромад тўланса ёки қарз предмети бўлган акциялар (дивидендлар олиш ҳуқуқини берадиган депозитар тилхатлар) бўйича дивидендлар тўланса, бундай қарз олувчи фоизли (дисконт) даромадга ёки дивидендлар тарзидаги даромадларга нисбатан солиқ агенти деб эътироф этилади.

Кредитор томонидан қимматли қоғозларга доир қарз шартномаси бўйича олиниши лозим бўлган фоизлар унинг ушбу бўлимга мувофиқ ҳисобга олинадиган даромади деб эътироф этилади.

Қарз олувчи томонидан қимматли қоғозларга доир қарз шартномаси бўйича тўланиши лозим бўлган фоизлар унинг ушбу бўлимга мувофиқ ҳисобга олинадиган харажатлари деб эътироф этилади.

326-модда. Қимматли қоғозлар бозорининг профессионал иштирокчиларида қимматли қоғозларнинг қадрсизланиш захираларини шакллантириш харажатлари

Қимматли қоғозлар бозорининг иштирокчисига берилган тегишли лицензия мавжуд бўлган тақдирда, қимматли қоғозлар бозорининг профессионал иштирокчилари профессионал фаолиятни амалга оширувчилар деб эътироф этилади.

Қимматли қоғозлар бозорининг профессионал иштирокчилари солиқ солиш мақсадларида қимматли қоғозларнинг қадрсизланиш захираларига

ажратмаларни харажатлар жумласига киритишга ҳақли. Бундай ҳолда, ташкил этишга (тузатиш киритишга) доир ажратмалари илгари солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинган қимматли қоғозлар қадрсизланишининг тикланган захиралари суммалари мазкур солиқ тўловчиларнинг даромади деб эътироф этилади.

Қимматли қоғозларнинг қадрсизланиш захиралари қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган эмиссиявий қимматли қоғозларни сотиб олиш нархларининг бу қимматли қоғозларнинг бозор котировкасидан (захираларнинг ҳисоб-китоб миқдори) ортиқ бўлган миқдорда, ҳисобот (солиқ) даврининг охиридаги ҳолатга кўра ташкил этилади (тузатиш киритилади). Бунда қимматли қоғозни сотиб олиш нархига ушбу модда мақсадларида қимматли қоғозни сотиб олишга доир харажатлар ҳам киритилади.

Захиралар мазкур талабларни қаноатлантирадиган қимматли қоғозларнинг бир марта чиқарилишидаги (қўшимча чиқарилишидаги) ҳар бир қимматли қоғозга нисбатан, бошқа чиқарилган (қўшимча чиқарилган) қимматли қоғозларнинг қиймати ўзгаришидан қатъи назар, ташкил этилади (тузатишлар киритилади).

Ўзига нисбатан илгари захира ташкил этилган қимматли қоғозлар реализация қилинган ёки бошқача тарзда чиқиб кетган тақдирда, илгари солиқ базасини аниқлаш чоғида ҳисобга олинган ташкил этишга (тузатиш киритишга) доир ажратмалар, бундай

захиранинг суммаси солиқ тўловчининг қимматли қоғозни реализация қилиш ёки унинг бошқача тарзда чиқиб кетиши санасидаги даромадларига киритилиши лозим.

Агар ҳисобот (солиқ) даври тугагач, захиранинг мазкур давр охиридаги қимматли қоғозларнинг бозор котировкаси ҳисобга олинган ҳолдаги суммаси етарли бўлмаса, солиқ тўловчи захира суммасини ушбу модданинг учинчи қисмида белгиланган тартибда кўпайтиради. Агар ҳисобот (солиқ) даврининг охирига келиб илгари ташкил этилган захиранинг қайта тикланган суммалар ҳисобга олинган ҳолдаги суммаси ҳисоб-китоб қилинган миқдордан кўп бўлса, солиқ тўловчи захирани бундай қайта тиклаш суммалари даромадга киритилган ҳолда ҳисоб-китоб қилинган миқдорга камайтиради (тиклайди).

Қимматли қоғозларнинг кадрсизланиш захиралари, қимматли қоғозлар номиналининг валютасидан қатъи назар, миллий валютада ташкил этилади. Чет эл валютасида номиналлаштирилган қимматли қоғозлар учун сотиб олиш нархи Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг қимматли қоғозни сотиб олиш санасидаги расмий курси бўйича миллий валютада қайта ҳисоб-китоб қилинади, уларнинг бозор котировкаси эса Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг захирани ташкил этиш (тузатиш киритиш) санасидаги расмий курси бўйича аниқланади.

Чиқарилиш шартларида қимматли қоғозларнинг номинал қийматини қисман қоплаш назарда тутилган қимматли қоғозлар учун ҳисобот (солиқ) даврининг охиридаги ҳолатга кўра захирани шакллантириш (унга тузатиш киритиш) чоғида сотиб олиш нархига тузатиш қимматли қоғознинг номинал қийматини қисман қоплаш улуши ҳисобга олинган ҳолда киритилади.

РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчи бўлган ёки қимматли қоғозлар қарзига доир операциялар юзасидан қарз берувчи бўлган солиқ тўловчи РЕПО операциялари (қарз шартномаси) бўйича берилган қимматли қоғозлар бўйича қимматли қоғозларнинг қадрсизланиш захираларини шакллантиришга ҳақли эмас.

РЕПОнинг биринчи қисми бўйича харидор бўлган ёки қимматли қоғозлар қарзига доир операциялар юзасидан қарз оловчи бўлган солиқ тўловчи РЕПО операциялари (қарз шартномаси) бўйича олинган қимматли қоғозлар бўйича қимматли қоғозларнинг қадрсизланиш захираларини шакллантиришга ҳақли.

327-модда. Қимматли қоғозларга доир операциялар бўйича солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Солиқ тўловчининг қимматли қоғозларни реализация қилишдан ёки бошқача тарзда чиқиб кетишидан (шу жумладан уларнинг номинал қийматини қоплаш ёки қисман қоплашдан) олинган даромадлари

қимматли қоғозларни реализация қилиш ёки уларнинг бошқача тарзда чиқиб кетиш нархидан, шунингдек солиқ тўловчига харидор томонидан тўланган, жамланган фоизли (купонли) даромаднинг суммасидан ва солиқ тўловчига эмитент (вексель берувчи) томонидан тўланган жамланган фоизли (купонли) даромаднинг суммасидан келиб чиққан ҳолда аниқланади. Бунда солиқ тўловчининг қимматли қоғозларни реализация қилишдан ёки бошқача тарзда чиқиб кетишидан олган даромадига илгари солиқ солишда ҳисобга олинган фоизли (купонли) даромад суммаси киритилмайди.

Солиқ тўловчининг қимматли қоғозларни, шу жумладан пайли инвестиция фондининг инвестиция пайларини реализация қилиш ёки уларнинг бошқача тарзда чиқиб кетиши (шу жумладан уларнинг номинал қийматини қоплаш ёки қисман қоплаш) чоғидаги харажатлари қимматли қоғозни сотиб олиш нархидан (шу жумладан уни сотиб олиш харажатларидан), уни реализация қилиш харажатларидан, инвестиция пайларининг ҳисоб-китоб қилинган қийматидан ажратилган сийловлар миқдоридан, қимматли қоғозларни сотувчига солиқ тўловчи томонидан тўланган жамланган фоизли (купонли) даромад суммасидан келиб чиққан ҳолда аниқланади. Бунда илгари солиқ солишда ҳисобга олинган жамланган фоизли (купонли) даромад суммаси харажатга киритилмайди.

Ушбу боб мақсадларида қимматли қоғозлар қуйидаги ҳолларда ҳам реализация қилинган (сотиб олинган) деб эътироф этилади:

1) солиқ тўловчининг тегишли қимматли қоғозларни бир турдаги муқобил талабларни ҳисобга ўтказиш орқали беришга (қабул қилишга) доир мажбуриятлари тугатилганда, шу жумладан бундай мажбуриятлар қонун ҳужжатларига мувофиқ клирингни амалга оширишда тугатилган тақдирда;

2) уюштирилган савдолар қоидалари ёки клиринг қоидалари шартларида тузилган шартномалардан келиб чиқадиган муқобил талаблар ҳисобга ўтказилганда, агар бундай ҳисобга олиш нетто-мажбуриятларнинг суммасини аниқлаш мақсадида амалга оширилган бўлса.

Муомаладаги қимматли қоғозларга оид битимлар амалга оширилган тақдирда, қимматли қоғозга доир тегишли битим тузилган савдолар ўтказилган сана битим амалга оширилган сана деб эътироф этилади.

Муомаладаги қимматли қоғозларга оид битим қимматли қоғозларнинг уюшган бозоридан ташқарида амалга оширилган тақдирда, қимматли қоғозни ўтказишнинг барча жиддий шартларини белгиловчи шартнома санаси битимни амалга ошириш санаси деб эътироф этилади.

Акциядорлик жамиятининг устав фондини (устав капиталини) кўпайтириш чоғида олинган акцияларни

реализация қилувчи акциядор бўлган солиқ тўловчи даромадни акцияларни реализация қилиш нархи ва акцияларнинг устав фондини (устав капиталини) кўпайтириш натижасида акцияларнинг сони ўзгариши ҳисобга олинган ҳолда тузатиш киритилган, дастлаб тўланган қиймати ўртасидаги фарқ сифатида аниқлайди.

Солиқ тўловчи солиқ солиш мақсадларида қабул қилинган ҳисоб сиёсатиға мувофиқ, қимматли қоғозларни реализация қилиш ёки уларнинг бошқача тарзда чиқиб кетиши чоғида чиқиб кетган қимматли қоғозларнинг қийматини харажатларға ўтказишнинг қуйидаги усулларида бирини мустақил равишда танлайди:

1) сотиб олиш вақтига кўра биринчи бўлган қиймат бўйича (ФИФО);

2) бирликнинг қиймати бўйича.

Ушбу модда мақсадларида тўлови қимматли қоғозни чиқариш шартларида назарда тутилган, қимматли қоғозни чиқариш санасидан ёки кейинги купонли даромадни тўлаш санасидан қимматли қоғозни бериш санасига қадар ўтган календарь кунлар сонига мутаносиб равишда ҳисоб-китоб қилинадиган фоизли (купонли) даромаднинг бир қисми жамғарилган фоизли (купонли) даромад деб эътироф этилади.

Қимматли қоғозларға доир операциялар бўйича солиқ базаси солиқ тўловчилар томонидан алоҳида

аниқланади. Бунда солиқ тўловчилар қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган қимматли қоғозлар операциялари бўйича солиқ базасини қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлмаган қимматли қоғозлар операциялари бўйича солиқ базасидан алоҳида аниқлайди.

Ўтган солиқ даврлари давомида қимматли қоғозларга доир операциялар бўйича зарар (зарарлар) кўрган солиқ тўловчилар қимматли қоғозларга доир операциялар бўйича жорий ҳисобот (солиқ) даврида олинган тегишли солиқ базасини ушбу Кодекснинг [336-моддасида](#) белгиланган тартибда ва шартларда камайтиришга (ушбу зарарларни келгусига ўтказишга) ҳақли.

Ўтган солиқ даврларида қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлмаган қимматли қоғозларга доир операциялардан кўрилган зарарлар ҳисобот (солиқ) даврида белгиланган ушбу қимматли қоғозларга доир операцияларнинг солиқ базасини камайтириши мумкин.

Ўтган солиқ даврларида қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган қимматли қоғозларга доир операциялардан кўрилган зарарлар ушбу тоифадаги қимматли қоғозларни реализация қилишга доир операциялар бўйича ҳисобот (солиқ) даврида солиқ базасини камайтириши мумкин.

Тегисли ҳисобот даврида қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган ҳамда қимматли

қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлмаган қимматли қоғозлар операцияларидан кўрилган зарарларни солиқ даври мобайнида келгусига кўчириш қимматли қоғозларнинг кўрсатилган тоифалари бўйича тегишинча бундай қимматли қоғозларга доир операциялардан кўрилган фойда доирасида алоҳида-алоҳида амалга оширилади.

Қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган қимматли қоғозларга доир операциялардан олинган даромадлар қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлмаган қимматли қоғозларга доир операциялар бўйича қилинган харажатларга ёки кўрилган зарарларга камайтирилиши мумкин эмас.

Қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлмаган қимматли қоғозларга доир операциялар бўйича олинган даромадлар қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган қимматли қоғозларга доир операциялар бўйича қилинган харажатларга ёки кўрилган зарарларга камайтирилиши мумкин эмас.

Ушбу модда мақсадларида қимматли қоғознинг бозор котировкаси деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) Ўзбекистон Республикасида савдо ташкилотчисининг савдоларига (шу жумладан биржага) қўйилган қимматли қоғозлар учун — бундай савдо ташкилотчиси орқали савдо куни мобайнида амалга

оширилган битимлар бўйича қимматли қоғознинг ўртача тортилган нархи;

2) чет эл савдо ташкилотчисининг савдоларига (жумладан биржага) қўйилган қимматли қоғозлар учун — бундай савдо ташкилотчиси томонидан савдо куни мобайнида ўзи орқали амалга оширилган битимлар бўйича ҳисоб-китоб қилинадиган қимматли қоғознинг ёпилиш нархи.

Агар айтилган бир қимматли қоғоз бўйича битим икки ёки ундан ортиқ савдо ташкилотчиси томонидан амалга оширилган бўлса, солиқ тўловчи савдо ташкилотчиларининг бирида юзага келган бозор котировкасини мустақил танлашга ҳақли.

Агар ўртача тортилган нарх савдо ташкилотчиси томонидан ҳисоб-китоб қилинмаса, ушбу модда мақсадларида бу савдо ташкилотчиси орқали савдо куни давомида амалга оширилган битимларнинг энг паст ҳамда энг юқори нархлари йиғиндисининг ярми ўртача тортилган нарх деб эътироф этилади.

Муомалада бўлган қимматли қоғозлар билан савдо ташкилотчиси орқали битим амалга оширилган тақдирда:

1) қимматли қоғозга доир тегишли битим амалга оширилган савдолар ўтказилган сана битим тузилган сана деб эътироф этилади;

2) солиқ солиш мақсадларида қимматли қоғозни ҳақиқатда реализация қилиш (сотиб олиш) ёки бошқача тарзда чиқиб кетиш нархи эътироф этилади.

Муомаладаги қимматли қоғозларга оид битим қимматли қоғозларнинг уюшган бозоридан ташқарида (савдо ташкилотининг иштирокисиз) амалга оширилган тақдирда:

1) қимматли қоғозни ўтказишнинг барча жиддий шартларини белгиловчи шартнома санаси битимни амалга ошириш санаси деб эътироф этилади;

2) агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ солиш мақсадларида қуйидаги шартларнинг ҳеч бўлмаганда биттасига риоя этилганда, қимматли қоғозни ҳақиқатда реализация қилиш (сотиб олиш) ёки бошқача тарзда чиқиб кетиш нархи бозор нархи деб эътироф этилади:

агар битим амалга оширилган куни қимматли қоғозга нисбатан биттадан кўп битим рўйхатга олинган бўлса, амалга оширилган битимнинг ҳақиқий нархи, башарти бу нарх битимни амалга ошириш санасида савдо ташкилотчиси (ташкилотчилари) томонидан ушбу санада рўйхатга олинган мазкур қимматли қоғозга доир битимларнинг энг юқори ва энг паст нархлари ўртасидаги ораликда (нархлар оралиғида) бўлса, бозор нархи деб эътироф этилади;

агар битим амалга оширилган санада қимматли қоғозга доир битта битим рўйхатга олинган бўлса,

амалга оширилган битимнинг ҳақиқий нархи, агар ушбу нарх кўрсатилган қимматли қоғоз билан бозор нархи белгиланаётган битимни амалга ошириш санасидаги бошқа бир битимнинг нархига мувофиқ бўлса, бозор нархи деб эътироф этилади;

3) ушбу қисмнинг 2-бандини қўллаш мақсадларида:

савдо ташкилотчиси томонидан рўйхатга олинган битимларнинг энг юқори ва энг паст нархи (битта битимнинг нархи) манзилсиз буюртмалар асосида амалга оширилган битимлар бўйича аниқланади;

савдо ташкилотчиларида битимни амалга ошириш санасидаги нархлар оралиғи (битта битимнинг нархи) тўғрисидаги ахборот мавжуд бўлмаганда, ушбу банд мақсадлари учун савдо ташкилотчиларининг тегишли битим амалга оширилган кунга қадар бўлиб ўтган энг яқин савдолар санасидаги маълумотларига кўра ушбу қимматли қоғозларни реализация қилиш чоғидаги оралиқ нарх (битта битимнинг нархи), агар ушбу қимматли қоғозлар бўйича савдолар савдо ташкилотчисида битим амалга оширилган санадан кейинги кетма-кетликдаги уч ой ичида лоақал бир марта ўтказилган бўлса, қабул қилинади;

агар айнаи бир қимматли қоғоз бўйича битимлар кўрсатилган санада икки ва ундан ортиқ савдо ташкилотчиси томонидан амалга оширилган бўлса, агар ушбу бандда бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солиқ тўловчи савдо ташкилотчисини, солиқ солиш

мақсадларида қимматли қоғознинг нарhini аниқлаш учун фойдаланадиган нархлар оралиғининг (битта битим нархининг) қийматини мустақил равишда танлашга ҳақли. Бунда, агар ушбу моддада кўрсатилган савдо ташкилотчиларидан айримларида ушбу қимматли қоғозга доир биттадан ортиқ битим рўйхатга олинган бўлса, бошқа савдо ташкилотчиларида эса ушбу қимматли қоғозга доир фақат битта битим рўйхатга олинган бўлса, солиқ тўловчи ушбу қимматли қоғозга доир биттадан ортиқ битим рўйхатга олинган савдо ташкилотчилари орасидан савдо ташкилотчисини, солиқ солиш мақсадларида қимматли қоғознинг нарhini аниқлаш учун фойдаланиладиган нархлар оралиғининг (битта битим нархининг) қийматини мустақил равишда танлашга ҳақли.

Муомалада бўлган эмиссиявий қимматли қоғозлар уларни жойлаштириш чоғида сотиб олинган тақдирда, шунингдек ушбу қимматли қоғозлар жойлаштирилгандан кейин доираси чекланмаган шахсларга биринчи бор таклиф қилинганда, шу жумладан ушбу қимматли қоғозларни таклиф этиш бўйича хизматлар кўрсатадиган брокердан сотиб олинганда бундай қимматли қоғозларнинг ҳақиқий нархи бозор нархи деб эътироф этилади ва солиқ солиш мақсадлари учун қабул қилинади.

Муомалада бўлган қимматли қоғозлар қимматли қоғозларнинг уюшган бозоридаги битимларнинг энг паст нархидан паст нарх бўйича реализация қилинган

такдирда молиявий натижани аниқлашда қимматли қоғозларнинг уюшган бозоридаги битимнинг энг паст нархи қабул қилинади.

Муомалада бўлган қимматли қоғозлар қимматли қоғозларнинг уюшган бозоридаги битимларнинг энг юқори нархидан юқори нарх бўйича сотиб олинган такдирда, молиявий натижани аниқлашда қимматли қоғозларнинг уюшган бозоридаги энг юқори нархи қабул қилинади.

Қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида ягона битим амалга оширилган такдирда, бундай битимнинг нархи энг юқори (энг паст) нарх деб эътироф этилади.

Очиқ пайли инвестиция фондларининг муомаладаги инвестиция пайларига доир операциялар бўйича, шу жумладан улар тегишли очик пайли инвестиция фондини ташкил этувчи мол-мулкани ишончли бошқаришни амалга ошираётган компаниядан сотиб олинган (тўланган) такдирда, битимнинг ҳақиқий нархи, агар у инвестиция фондлари тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда инвестиция пайининг ҳисоб-китоб қийматига тенг бўлса, бозор нархи деб эътироф этилади ва солиқ солиш мақсадида қабул қилинади.

Муомалада бўлмаган қимматли қоғозлар бўйича битимнинг ҳақиқий нархи, агар ушбу бандда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, қимматли қоғознинг ҳисоб-китоб қилинган нархи ва нархнинг чекланган тарзда четга чиқишидан келиб чиқиб аниқланган энг

юқори ва энг паст нархи ўртасидаги ораликда турган бўлса, бозор нархи деб эътироф этилади ва солиқ солиш мақсадлари учун қабул қилинади.

Ушбу модда мақсадлари учун муомалада бўлмаган қимматли қоғозлар нархининг чекланган тарзда четга чиқиши, ушбу қимматли қоғознинг ҳисоб-китоб қилинган нархидан 20 фоиз миқдорда кўпайишидан ёки камайишидан келиб чиқиб белгиланади.

Муомалада бўлмаган қимматли қоғоз ҳисоб-китоб қилинган нархидан келиб чиққан ҳолда белгиланган энг кам нархидан ва нархларнинг чегаравий тарзда четга чиқишидан келиб чиқиб ҳисобланган нархидан паст нархда реализация қилинган тақдирда, молиявий натижани аниқлашда қимматли қоғознинг ҳисоб-китоб қилинган нархидан ва нархларнинг чегаравий ўзгаришидан келиб чиққан ҳолда белгиланган энг паст нарх қабул қилинади.

Муомалада бўлмаган қимматли қоғозлар қимматли қоғозларнинг ҳисоб-китоб қилинган нархидан ва нархларнинг чегаравий ўзгаришидан келиб чиққан ҳолда белгиланган энг юқори нарх бўйича сотиб олинган тақдирда, солиқ солиш мақсадларида молиявий натижани аниқлашда қимматли қоғознинг ҳисоб-китоб қилинган нархидан ва нархларнинг чегаравий четга чиқишидан келиб чиққан ҳолда белгиланган энг юқори нарх қабул қилинади.

Ушбу модда мақсадларида қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлмаган қимматли

қоғозларнинг ҳисоб-китоб нарhini белгилаш тартиби қимматли қоғозлар бозори бўйича ваколатли орган томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда белгиланади.

Очиқ пайли инвестиция фондларининг қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлмаган инвестиция пайларига доир операциялар бўйича, шу жумладан улар очик пайли инвестиция фондини ташкил этувчи мол-мулкни ишончли бошқаришни амалга оширувчи бошқарувчи компаниядан сотиб олинган (тўланган) тақдирда, агар битимнинг ҳақиқий баҳоси инвестиция фондлари тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда аниқланган инвестиция пайининг ҳисоб-китоб қилинган қийматига тенг бўлса, солиқ солиш мақсадлари учун битимнинг ҳақиқий нархи қабул қилинади.

Ёпиқ ва оралик пайли инвестиция фондларининг муомалада бўлмаган инвестиция пайларига доир операциялар бўйича, шу жумладан улар тегишли пайли инвестиция фондини ташкил этувчи мол-мулк ишончли бошқаришни амалга оширувчи бошқарувчи компаниядан сотиб олинган тақдирда, агар битимнинг ҳақиқий баҳоси инвестиция фондлари тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда аниқланган инвестиция пайининг ҳисоб-китоб қилинган қийматига тенг бўлса, солиқ солиш мақсадлари учун битимнинг ҳақиқий нархи қабул қилинади.

Агар инвестиция фондлари тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ пайли инвестиция фондларининг муомаласи чекланган инвестиция пайларини бериш, тўлаш ёки айирбошлаш инвестиция пайининг ҳисоб-китоб қилинган қиймати бўйича амалга оширилмаса, агар битимнинг ҳақиқий баҳоси битта инвестиция пайи бериладиган ва пайли инвестиция фондини ишончли бошқариш қоидаларига мувофиқ, тебранишларнинг энг кўп чегараси ҳисобга олинмаган ҳолда аниқланган пул маблағларининг суммасига тенг бўлса, солиқ солиш мақсадида битимнинг ҳақиқий нархи қабул қилинади.

Муомалада бўлмаган қимматли қоғозларнинг ҳисоб-китоб қилинган нархи қимматли қоғозни ўтказишнинг барча муҳим шартларини белгиловчи шартнома санасида аниқланади.

Солиқ солиш мақсадлари учун муомалада бўлмаган инвестиция пайларининг ҳисоб-китоб қилинган нархи битимни тузиш санасига энг яқин бўлган, инвестиция пайининг ҳисоб-китоб қилинган қиймати аниқланадиган санадан олдинги санада аниқланади.

328-модда. Муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Ушбу модда мақсадларида уюшган бозорда муомалада бўлган муддатли битимларнинг молиявий

воситаларига доир операциялар бўйича солиқ тўловчининг ҳисобот (солиқ) даврида олган даромадлари деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) солиқ тўловчи ҳисобот (солиқ) даври мобайнида олиши керак бўлган вариациявий маржанинг суммаси;

2) муддатли битимларнинг қимматли қоғозлар бозорида муомалада бўлган молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисобот (солиқ) даври ичида олиниши керак бўлган, шу жумладан асос активни етказиб бериш назарда тутилган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисоб-китоблар тартибидаги бошқа суммалар.

Ушбу модда мақсадлари учун солиқ тўловчининг ҳисобот (солиқ) даврида уюшган бозорда муддатли битимларнинг муомалада бўлган молиявий воситалари бўйича амалга оширилган харажатлари деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) вариациявий маржанинг ҳисобот (солиқ) даврида солиқ тўловчи томонидан тўланиши лозим бўлган суммаси;

2) уюшган бозорда муомалада бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисобот (солиқ) даври ичида тўланиши лозим бўлган бошқа суммалар, шунингдек асос активни етказиб бериш назарда тутилган битимлар бўйича ўтказиладиган асос активнинг қиймати;

3) уюшган бозорда муддатли битимларнинг муомалада бўлган молиявий воситаларига доир операцияларни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган бошқа харажатлар.

Ушбу модда мақсадлари учун солиқ тўловчининг уюшган бозорда муддатли битимларнинг муомалада бўлмаган молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисобот (солиқ) даврида олинган даромадлари деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операция иштирокчиларидан бири операция бажарилганда (тугалланганда) ҳисобот (солиқ) даврида олиши лозим бўлган пул маблағларининг суммалари;

2) уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисобот (солиқ) даврида олиниши лозим бўлган, шу жумладан асос активни етказиб беришни назарда тутувчи муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисоб-китоблар тартибида олиниши лозим бўлган бошқа суммалар.

Уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисобот (солиқ) даврида қилинган харажатлар деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операция иштирокчиларидан бирига операция

бажарилганда (тугалланганда) ҳисобот (солиқ) даврида тўланиши лозим бўлган пул маблағларининг суммалари;

2) уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисобот (солиқ) даври ичида тўланиши лозим бўлган бошқа суммалар, шунингдек асос активни етказиб беришни назарда тутувчи битимлар бўйича бериладиган асос активнинг қиймати;

3) муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операцияларни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган бошқа харажатлар.

Уюшган бозорда муомалада бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича солиқ базаси ва уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича солиқ базаси алоҳида ҳисоблаб чиқарилади.

Уюшган бозорда муомалада бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича солиқ базаси ҳисобот (солиқ) даврида олиниши керак бўлган барча асос активлар билан тузилган мазкур битимларга доир даромадларнинг суммалари ва ҳисобот (солиқ) йилидаги барча асос активлар бўйича харажатларнинг суммалари ўртасидаги фарқ сифатида аниқланади. Салбий фарқ, тегишинча, шундай операциялардан кўрилган зарар деб эътироф этилади.

Уюшган бозорда муомалада бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича зарарлар ушбу модданинг [саккизинчи қисмига](#) мувофиқ аниқланадиган солиқ базасини камайтирмайди.

Уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича солиқ базаси барча асос активлар билан мазкур операцияларга доир даромадлар ва ҳисобот (солиқ) давридаги барча базис активлар билан мазкур операцияларга доир харажатлар ўртасидаги фарқ сифатида аниқланади. Салбий фарқ, тегишинча, бундай операциялардан олинган зарарлар деб эътироф этилади.

Уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича зарарлар ушбу модданинг [олтинчи қисмига](#) мувофиқ аниқланадиган солиқ базасини камайтирмайди.

Уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича зарарлар уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича кейинги солиқ даврларида юзага келадиган солиқ базасини ушбу бўлимда белгиланган тартибда камайтириш жумласига киритилиши мумкин.

Уюшган бозорда муомалада бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига нисбатан битимнинг ҳақиқий нархи, агар битимнинг ҳақиқий нархи битимни тузиш санасида савдо ташкилотчиси томонидан рўйхатга олинган мазкур воситага доир тузилган битимларнинг энг юқори ва энг паст нархи ўртасидаги ораликда (нархлар оралиғида) бўлса, солиқ солиш мақсадларида бозор нархи деб эътироф этилади. Агар айтилган бир муддатли битимларнинг молиявий воситаси бўйича битимлар икки ва ундан ортиқ савдо ташкилотчиси томонидан амалга оширилган бўлса, муддатли битимларнинг иштирокчиси нархлар оралиғидан битимнинг ҳақиқий нархини солиқ солиш мақсадларида эътироф этиш учун фойдаланадиган, рўйхатдан ўтказилган савдо ташкилотчисини мустақил равишда танлашга ҳақли. Савдо ташкилотчисида тегишли битимни тузиш санасидаги нархлар оралиғи тўғрисидаги ахборот мавжуд бўлмаган тақдирда, кўрсатилган мақсадлар учун савдо ташкилотчисининг охириги уч ой ичида бўлиб ўтган энг яқин савдолар санасидаги нархлар оралиғи тўғрисидаги маълумотлардан фойдаланади.

Уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битим молиявий воситасини реализация қилишнинг (сотиб олишнинг) ҳақиқий нархи, агар ушбу нарх мазкур муддатли битимлар молиявий воситасининг муддатли битимни тузиш санасидаги ҳисоб-китоб қийматидан ошиш (пасайиш) тарафга кўпи билан 20

фоиз фарқ қилса, солиқ солиш мақсадлари учун бозор нархи деб эътироф этилади.

Муддатли битимлар молиявий воситалари тегишли турларининг ҳисоб-китоб қийматини аниқлаш тартиби қимматли қоғозлар бозори бўйича ваколатли орган томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда белгиланади.

Агар уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битим молиявий воситасини реализация қилишнинг (сотиб олишнинг) ҳақиқий нархи мазкур муддатли битимлар молиявий воситасининг ҳисоб-китоб қийматидан ошиш (пасайиш) тарафга кўпи билан 20 фоиз фарқ қилса, солиқ тўловчининг даромадлари (харажатлари) 20 фоиз оширилган (камайтирилган) ҳисоб-китоб қийматидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Своп-контрактдаги мажбуриятлар (талаблар) бўйича олинган даромадлар ва кўрилган зарарлар муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича тегишли солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинади.

329-модда. Хеджирлаш операцияси бўйича солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Ушбу Кодекс 51-моддасининг биринчи қисми талаблари инобатга олинган ҳолда хеджирлаш операцияси амалга оширилганда солиқ базасини

аниқлашда даромадлар (харажатлар) ҳисобга олинади, уни ҳисоблашда хеджирлаш объекти билан боғлиқ бўлган даромадлар ва харажатлар ҳисобга олинади.

Банклар солиқ базасини уюшган бозорда муомалада бўлмаган ва асос активи чет эл валютасидан иборат бўлган, етказиб бериладиган муддатли битимга доир операциялар бўйича кўрилган зарарнинг суммасига камайтиришга ҳақли.

Асос активлари фоизли ставкалардан иборат бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операцияларни амалга оширишда, бундай воситаларнинг шартларида назарда тутилган фоиз ставкаларидан келиб чиққан ҳолда, даромадларни (харажатларни) ҳисобга олиш ҳисобот (солиқ) даврининг сўнггида амалга оширилмайди. Бунда муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир тегишли операциялар бўйича даромад (харажат) деб, шу жумладан, фоизли ставкалардан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилган ва бундай операцияларга доир шартномага мувофиқ олиниши (тўланиши) лозим бўлган даромадлар (харажатлар) эътироф этилади.

Тегисли шартномада назарда тутилган тўловларнинг санаси бундай операциялар бўйича даромадларни (харажатларни) эътироф этиш санасидир.

330-модда. Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчилари томонидан олинган даромадлар бўйича солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг барча иштирокчилари томонидан олинган даромадлар бўйича солиқ базаси (бундан буён ушбу моддада консолидациялашган солиқ базаси деб юритилади) солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳи иштирокчиларининг солиққа тортиш мақсадларида ҳисобга олинadиган барча даромадларининг ва барча харажатларининг суммалари асосида, ушбу моддада белгиланган хусусиятлар инобатга олинган ҳолда аниқланади. Бу мақсадлар учун ушбу гуруҳнинг ҳар бир иштирокчиси солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчисига консолидациялашган солиқ базасини ҳисоблаб чиқариш учун зарур бўлган барча зарур ахборотни солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномада белгиланган муддатларда тақдим этади.

Солиқ базасини аниқлаш ва солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчисига зарур ахборотни тақдим этиш тартиби ҳисоб сиёсатида солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳига солиқ солиш мақсадида белгиланади.

Консолидациялашган солиқ базасининг ҳисобот (солиқ) давридаги ҳисоб-китоби ушбу моддага мувофиқ

ушбу гуруҳ барча иштирокчиларининг маълумотлари асосида, солиқ тўловчилар уюшган гуруҳининг масъул иштирокчиси томонидан солиқ даври бошланганидан эътиборан ўсиб борувчи якун билан мустақил равишда тузилади.

Консолидациялашган солиқ тўловчилар гуруҳининг консолидациялашган солиқ базаси консолидациялашган гуруҳ барча иштирокчиларининг ушбу бўлим қоидалари ҳисобга олинган харажатларининг арифметик суммасига камайтирилган даромадларининг арифметик суммаси сифатида аниқланади. Салбий фарқ солиқ тўловчилар уюшган гуруҳининг зарари деб эътироф этилади.

Консолидациялашган солиқ тўловчилар гуруҳи иштирокчиларининг даромадларни тўлаш манбаида солиқ солиниши лозим бўлган даромадлари, шунингдек консолидациялашган солиқ тўловчилар гуруҳининг назорат қилинадиган чет эл компанияларининг назорат қилувчи шахслари бўлган иштирокчиларининг улар назорат қиладиган чет эл компанияларининг фойдаси тарзидаги даромадлари консолидациялашган солиқ базасига киритилмайди.

Консолидациялашган солиқ тўловчилар гуруҳининг иштирокчилари, ушбу Кодекснинг [316-моддасига](#) мувофиқ кафолатли таъмирлаш ва кафолатли хизмат кўрсатиш бўйича захирани товарларни (хизматларни) ушбу гуруҳнинг бошқа иштирокчиларига

реализация қилишга тааллуқли қисми бўйича шакллантирмайди.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи таркибига солиқ тўловчи кирганда, кафолатли таъмирлаш ва кафолатли хизмат кўрсатиш бўйича захира ушбу гуруҳнинг бошқа иштирокчиларига реализация қилинган товарларга (ишларга) тааллуқли бўлган захиралар суммаларига оид қисм бўйича тикланади. Бунда ушбу Кодекс 316-моддасининг [учинчи қисмига](#) мувофиқ аниқланадиган захиранинг энг кўп миқдорига тузатиш киритилади, бу тузатиш солиқ тўловчи томонидан кафолатли таъмирлаш ва кафолатли хизмат кўрсатиш бўйича ҳақиқатда амалга оширилган харажатларнинг кўрсаткичларини аниқлашда солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчилари ўртасидаги операцияларни кўрсатилган товарларни (хизматларни) ўтган уч йилда реализация қилишдан олинган тушум, шунингдек кўрсатилган товарларни (ишларни) ҳисобот (солиқ) даврида реализация қилишдан олинган тушум ҳажмида истисно этади.

Солиқ тўловчи солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчисига айланган солиқ даври бошлангунига қадар ўтган уч йилда товарларни (ишларни) реализация қилишдан олинган тушумнинг кўрсаткичига тузатиш киритиш амалга оширилмайди. Солиқ тўловчи солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи аъзоси бўлган солиқ

даврларида бу кўрсаткич мазкур товарларни (ишларни) бундай гуруҳнинг бошқа иштирокчиларига реализация қилишдан олинган тушумни ўз ичига олмайди.

Кафолатли таъмирлаш ва кафолатли хизмат кўрсатиш бўйича тикланган захираларнинг суммалари, шу жумладан захиранинг энг кўп миқдорини камайтириш натижасидаги суммалар солиқ тўловчи солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи аъзосига айланган солиқ давридан олдинги солиқ давридаги жами даромад таркибига киритилади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчиси бўлган банклар солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳи иштирокчиларидан бирининг бу гуруҳнинг бошқа иштирокчилари олдидаги қарзига тааллуқли қисм бўйича ушбу Кодекснинг [315-моддасига](#) мувофиқ захирани шакллантирмайди. Гуруҳга кириш чоғида банклар захирани бу гуруҳнинг бошқа иштирокчиларига тегишли бўлган қарзнинг суммасига тиклайди. Тегишли суммалар банк солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи аъзосига айланган солиқ давридан олдинги солиқ давридаги жами даромад таркибига киритилади.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг ушбу гуруҳ таркибига кирган, солиқ давридан олдинги солиқ даврларида ушбу бўлимга мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган зарарларни кўрган аъзолари консолидациялашган солиқ базасини ўзлари

кўрган зарарнинг бутун суммасига ёки ушбу сумманинг бир қисмига камайтиришга ёхуд ушбу гуруҳ таркибига кирган солиқ давридан эътиборан зарарларни ушбу Кодекснинг [333-моддасида](#) белгиланган тартибда келгусига ўтказишга ҳақли эмас.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳи аъзоларининг ушбу гуруҳ таркибига киргунига қадар кўрган зарарларини (шу жумладан ушбу Кодекснинг [302-моддасига](#) мувофиқ хизмат кўрсатувчи хўжаликлар объектларидан фойдаланганлик оқибатида кўрилган зарарларни) консолидациялашган солиқ базаси билан умумлаштиришга йўл қўйилмайди. Мазкур қоида солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи таркибига ушбу гуруҳнинг иштирокчисига қўшиб олиш ёки бундай гуруҳнинг иштирокчисига қўшиб юбориш йўли билан кирган юридик шахслар кўрган зарарларга нисбатан ҳам татбиқ этилади.

Кодекснинг ушбу бўлимида назарда тутилган солиқ солиш мақсадида қабул қилинадиган харажатлар нормативлари солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг ҳар бир иштирокчиси томонидан қўлланилади.

Ушбу Кодексда қимматли қоғозлар бозорининг профессионал иштирокчилари бўлмаган солиқ тўловчилар учун белгиланган қимматли қоғозларга ва муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари солиқ базасини алоҳида аниқлашга,

шунингдек солиқ базасини кўрилган зарарлар суммасига камайтиришга ва зарарларни келгуси даврга ўтказишга тааллуқли қисми бўйича консолидациялашган солиқ базасини ҳисоблаб чиқаришда қўлланилади.

Ушбу моддада белгиланган қоидалар фақат [337-модданинг](#) 12-бандида белгиланган солиқ ставкаси қўлланиладиган солиқ базасини аниқлашга, банклар учун эса ушбу Кодекс 337-моддасининг 1-бандида белгиланган солиқ ставкаси қўлланиладиган солиқ базасини аниқлашга нисбатан татбиқ этилади.

331-модда. Назорат қилинадиган чет эл компанияларининг фойдасига солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдаси (зарари) деб мазкур компаниянинг ушбу моддада белгиланган тартибга мувофиқ қуйидаги усуллардан бири билан аниқланган фойдасининг (зарарининг) миқдори эътироф этилади:

1) компания рўйхатдан ўтказилган мамлакатнинг қонун ҳужжатларига мувофиқ тузилган мазкур компаниянинг йиллик молиявий ҳисоботи маълумотлари бўйича. Бундай ҳолда назорат қилинадиган чет эл компаниясининг солиқ солингунига қадар бўлган фойдасининг (зарарининг) миқдори ушбу компаниянинг фойдаси (зарари) деб эътироф этилади;

2) ушбу бўлимда солиқ тўловчи бўлган юридик шахслар учун белгиланган қоидалар бўйича.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини (зарарини) ушбу модда биринчи қисмининг [1-бандига](#) мувофиқ аниқлаш қуйидаги шартлардан бири бажарилган тақдирда амалга оширилади:

1) ушбу назорат қилинадиган чет эл компаниясининг доимий турган жойи солиқ солиш масалалари бўйича Ўзбекистон Республикаси билан халқаро шартномаси мавжуд бўлган чет давлат бўлса, бундан солиқ солиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси билан ахборот алмашишни таъминламайдиган давлатлар (ҳудудлар) мустасно;

2) молиявий ҳисоботга нисбатан салбий фикрлар мавжуд бўлмаган ёки фикрларни ифодалаш рад этилмаган аудиторлик хулосаси тақдим этилган бўлса.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини (зарарини) ушбу модда биринчи қисмининг [1-бандига](#) мувофиқ аниқлаш қуйидаги талабларни ҳисобга олган ҳолда амалга оширилади:

1) назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини (зарарини) аниқлаш мақсадида бундай компания рўйхатдан ўтказилган давлатнинг қонун ҳужжатларига мувофиқ тузилган консолидациялашмаган молиявий ҳисоботдан фойдаланилади.

Агар назорат қилинадиган чет эл компанияси рўйхатдан ўтказилган давлатда бундай қонун ҳужжатлари мавжуд бўлмаса, фойда (зарар) Молиявий ҳисоботларнинг халқаро стандартларига ёхуд молиявий ҳисоботларни тузишнинг халқаро жиҳатдан эътироф этилган, қимматли қоғозларни савдоларга қўйишга рухсат бериш тўғрисида қарор қабул қилиши учун чет эл молиявий воситачилари рўйхатига киритилган чет эл фонд биржалари ҳамда чет эл депозитар-клиринг ташкилотлари томонидан қабул қилинадиган стандартларига мувофиқ аниқланади;

2) агар назорат қилинадиган чет эл компанияси рўйхатдан ўтказилган давлатнинг қонун ҳужжатларига мувофиқ ушбу компаниянинг молиявий ҳисоботи мажбурий аудитдан ўтказилиши шарт бўлмаса, ушбу Кодекс мақсадларида фойдани (зарарни) аниқлаш аудити аудитнинг халқаро стандартларига мувофиқ ўтказилган молиявий ҳисобот асосида амалга оширилади. Ушбу бандда белгиланган шартларга риоя этиш ушбу модда иккинчи қисмининг [1-бандини](#) қўллаш мақсадлари учун талаб этилмайди.

Ушбу модданинг [иккинчи қисмида](#) белгиланган шартлар бажарилмаган тақдирда, шунингдек назорат қилувчи шахс бўлган солиқ тўловчининг танловига кўра, назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдаси (зарари) ушбу модда биринчи қисмининг [2-бандига](#) мувофиқ аниқланади, бундан ушбу модданинг

олтинчи, еттинчи, тўкқизинчи — ўн биринчи қисмларида белгиланган қоидалар мустасно.

Агар назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини (зарарини) аниқлаш тартиби ушбу модда биринчи қисмининг 2-бандига мувофиқ солиқ тўловчининг танлови бўйича қўлланилса, бундай тартиб тегишли назорат қилинадиган чет эл компаниясига нисбатан бу тартибни қўллаш бошланган санадан эътиборан камида беш солиқ даври ичида қўлланилиши лозим ва бу ҳисоб сиёсатида назорат қилувчи шахс бўлган солиқ тўловчига солиқ солиш мақсадлари учун мустаҳкамлаб қўйилган бўлиши керак.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг ушбу компаниянинг молиявий ҳисоботи маълумотлари бўйича аниқланган ва чет эл валютасида ифодаланган, ушбу Кодекснинг 208-моддасида назарда тутилган тартибга мувофиқ ҳисобга олинадиган дивидендларнинг (таксимланган фойданинг) миқдорида камайтирилган фойдаси (зарари) чет эл валютасининг йиллик молиявий ҳисобот тузиладиган давр учун аниқланадиган, Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан миллий валютага нисбатан белгиланган ўртача курси қўлланилган ҳолда миллий валютада қайта ҳисоб-китоб қилиниши лозим.

Назорат қилинадиган ҳар бир чет эл компанияси фойдасининг (зарарининг) суммаси компаниянинг тегишли давр (даврлар) учун тузилган, унинг молиявий ва солиқ ҳисоботлари илова қилинган молиявий

ҳисоботи билан ҳужжатлар асосида тасдиқланган бўлиши керак.

Назорат қилинадиган чет эл компанияси фойдасининг (зарарининг) суммаси ушбу модда биринчи қисмининг [2-бандига](#) мувофиқ аниқланган тақдирда, назорат қилинадиган чет эл компанияси фойдасининг (зарарининг) суммаси чет эл ташкилоти доимий турган давлатнинг (ҳудуднинг) расмий валютасида аниқланади ҳамда у чет эл валютасининг назорат қилинадиган чет эл компанияси фойдасининг (зарарининг) суммаси аниқланадиган календарь йил учун аниқланадиган, Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан миллий валютага нисбатан белгиланган ўртача курси қўлланилган ҳолда миллий валютада қайта ҳисоб-китоб қилиниши лозим. Назорат қилинадиган чет эл компанияси фойдасининг (зарарининг) суммаси фойданинг суммасини аниқлаш имконини берадиган ҳужжатлар билан тасдиқланган бўлиши керак. Бундай ҳужжатлар, хусусан, назорат қилинадиган чет эл компаниясининг ҳисоб-китоб варақларидан кўчирмалар, амалга оширилган операцияларни тасдиқловчи дастлабки ҳужжатлардан иборат бўлиши мумкин.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини (зарарини) аниқлашда ушбу компаниянинг йиллик молиявий ҳисоботида акс эттирилган қуйидаги даромадлари (харажатлари) ҳисобга олинмайди:

1) компаниянинг устав фондидаги (устав капиталидаги) улушларини, кооперативларнинг пайчилик фондларидаги пайларини ва пайчилик инвестиция фондларидаги пайларни, қимматли қоғозларни, ҳосила молиявий воситаларни молиявий ҳисоботни тузишда қўлланиладиган стандартларга мувофиқ ҳақиқий қиймати бўйича қайта баҳолаш суммалари тарзидаги;

2) назорат қилинадиган чет эл компанияси рўйхатдан ўтказилган мамлакатнинг қонун ҳужжатларига (ушбу компаниянинг молиявий ҳисоботини тузиш мақсадлари учун ҳисоб сиёсати) мувофиқ молиявий ҳисоботда назорат қилинадиган чет эл компанияси деб эътироф этилган шўъба (бирлашган) ташкилотлар фойдасининг (зарарининг) суммалари тарзидаги;

3) резервларни шакллантиришга сарфланган харажатларнинг ва резервларни тиклашдан кўрилган зарарларнинг суммалари тарзидаги. Бунда назорат қилинадиган компаниянинг фойдаси илгари шакллантирилган резервнинг миқдорини камайтирадиган харажатлар суммасига камайтирилади. Агар назорат қилинадиган чет эл компаниясининг компания рўйхатдан ўтказилган мамлакатнинг қонун ҳужжатларига мувофиқ тузилган йиллик молиявий ҳисоботи маълумотларига кўра зарар аниқланса, илгари шакллантирилган резервнинг миқдорини камайтирувчи харажатлар бундай зарарнинг суммасини кўпайтиради.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини (зарарини) аниқлаш чоғида илгари шакллантирилган резервнинг миқдорини камайтирувчи харажатлар суммасини ҳисобга олишнинг ушбу модда тўққизинчи қисмининг [3-бандида](#) белгиланган тартиби, агар назорат қилинадиган чет эл компаниясининг молиявий ҳисоботида илгари шакллантирилган резервларни камайтирувчи харажатлар суммаси очиб берилган бўлса ёки бундай харажатлар ҳужжатлар билан тасдиқланган бўлса, қўлланилади.

Компаниянинг устав фондидаги (устав капиталидаги) улушлари, кооперативларнинг пайчилик фондларидаги пайлари ва пайчилик инвестиция фондларининг пайлари, қимматли қоғозлар, ҳосила молиявий воситалар реализация қилинган ёки бошқача тарзда чиқиб кетган тақдирда, назорат қилинадиган чет эл компаниясининг, ушбу модданинг биринчи қисми [1-бандига](#) мувофиқ, аниқланган фойдасига (зарарига) уларни қайта баҳолаш суммалари (агар бундай қайта баҳолаш амалга оширилган бўлса), шу жумладан уларнинг қадрсизланишидан кўрилган зарарнинг суммаси миқдорида тузатиш киритилади.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг йиллик молиявий ҳисоботларининг маълумотларига кўра зарар аниқланса, агар ушбу модданинг [ўн тўртинчи қисмида](#) бошқача қоида белгиланмаган бўлса, у келгуси даврларга чекловларсиз тақсимлаб

ўтказилиши ва ушбу компаниянинг солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олиниши мумкин.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг ушбу модданинг [биринчи қисмида](#) белгиланган усуллардан бири ёрдамида аниқланган зарари, агар назорат қиладиган шахс бўлган солиқ тўловчи мазкур зарар олинган давр учун назорат қилинадиган чет эл компанияси тўғрисидаги билдириш хатини тақдим этмаса, келгуси даврларга тақсимлаб ўтказилиши мумкин эмас.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг солиқ базаси назорат қилинадиган ҳар бир чет эл компаниясига нисбатан алоҳида-алоҳида аниқланади.

Агар назорат қилинадиган чет эл компаниясининг солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинадиган даромадлари ўзига нисбатан ўзаро боғлиқ шахслар ўртасида битимлар тузилиши муносабати билан солиқларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлашнинг тўлиқлигини текшириш ўтказилган солиқ тўловчи билан назорат қилинадиган битим тузилиши натижасида олинган бўлса ҳамда мазкур текширув натижалари юзасидан қабул қилинган, кучга кирган қарорга мувофиқ битим нархига солиқни қўшимча ҳисоблаш мақсадида тузатиш киритилган бўлса, назорат қилинадиган чет эл компаниясининг тегишли даромадлари солиқ базасини белгилаш мақсадида мазкур тузатишни ҳисобга олган ҳолда аниқланади.

Назорат қилинадиган чет эл компанияси томонидан шу назорат қилинадиган чет эл компаниясининг ёхуд унинг ўзаро боғлиқ шахсининг назорат қилувчи шахси деб эътироф этиладиган юридик шахсининг фойдасига қимматли қоғозларни ва (ёки) мулк хуқуқларни (шу жумладан улушларни, пайларни) реализация қилишдан олинган даромадлар, шунингдек назорат қилинадиган чет эл компаниясининг қимматли қоғозларни ва (ёки) мулк хуқуқларни (шу жумладан улушларни, пайларни) сотиб олиш нархи тарзидаги харажатлари, башарти қимматли қоғозларни ва (ёки) мулк хуқуқларни (шу жумладан улушларни, пайларни) реализация қилиш нархи уларнинг, назорат қилинадиган компаниянинг ҳисобга олиш маълумотларига кўра, мулк хуқуқи мазкур қоғозларга ва (ёки) мулк хуқуқларга (шу жумладан улушларга, пайларга) ўтган санадаги ҳужжатлар билан тасдиқланган қийматидан келиб чиққан ҳолда, бироқ мазкур қимматли қоғозларнинг ва (ёки) мулк хуқуқларнинг (шу жумладан улушларнинг, пайларнинг) мулк хуқуқи ўтган санадаги бозор қийматидан ошмаган, ҳужжатлар билан тасдиқланган қийматидан келиб чиққан ҳолда аниқланган бўлса, назорат қилинадиган компаниянинг фойдасидан (зараридан) чиқариб ташланади.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг тегишли даврдаги фойдасига нисбатан ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси назорат қилувчи шахсининг иштироки улушига мутаносиб равишда чет давлатлар

қонун ҳужжатларига ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларига мувофиқ шу фойдага нисбатан ҳисоблаб чиқарилган солиқнинг (шу жумладан даромадни тўлаш манбаида ушлаб қолинадиган даромад солиғининг), шунингдек шу назорат қилинадиган чет эл компаниясининг Ўзбекистондаги доимий ваколатхонаси фойдасига нисбатан ҳисоблаб чиқариладиган фойда солиғининг миқдорига нисбатан камайтирилади.

Чет давлатнинг қонун ҳужжатларига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси ҳужжатлар билан тасдиқланиши керак, Ўзбекистон Республикасининг давлат (ҳудуд) билан солиқ солиш масалаларига доир халқаро шартномаси мавжуд бўлмаган тақдирда, ушбу сумма чет давлатнинг солиқлар соҳасида назорат қилиш ва текширишга ваколатли органи томонидан тасдиқланиши керак.